

РЕЦЕНЗИЯ

**от Майяна Милчева Митевска, д.пс.н., професор в професионално
направление 3.2. Психология
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“
Катедра „Психология“
на дисертационния труд за придобиване на образователната и научна
степен „доктор по психология“**

В област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.2. Психология,
докторска програма „Военна психология“
на тема

**„ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РИСКОВОТО
ПОВЕДЕНИЕ ВЪВ ВОЕННОВЪЗДУШНИТЕ СИЛИ“**

Докторант: капитан Жулиета Стефанова Танева

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ: ДОЦЕНТ Д-Р РУМЯНА ИЛИЕВА КАРЕВА

Изготвил отзива: проф. д.пс.н. Майяна Митевска

Със Заповед на началника на Военна академия „Г. С. Раковски“ генерал-майор Тодор Дочев съм определена за член на научното жури за провеждане на публична защита за на образователната и научна степен „доктор по психология“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Военна психология“.

1. Общо описание на представените материали

Автор на дисертационния труд е Жулиета Стефанова Танева – докторантка в самостоятелна форма на обучение към катедра „ПСИХОЛОГИЯ“ с научен ръководител ДОЦ. Д-Р Румяна Карева от Военна академия „Г. С. Раковски“.

Представеният от Жулиета Стефанова Танева комплект материали включва необходимите документи.

Докторантката е приложила 5 броя публикации.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Жулиета Танева притежава дългогодишен опит като психолог в българските военновъздушни сили. Придобитите знания и умения докторантката прилага в експертната си дейност първоначално като психолог в отделение „Авиационна и обща психология“ и по-късно Командване на Военновъздушните сили Сектор „Защита на силите“ в отдел „Операции“.

Интересът на докторантката към проучване и превенция на рисковото поведение прераства в разработването на дисертационен труд на тема „Психологически подход за превенция на рисковото поведение във Военновъздушните сили“, съответна на интересите ѝ.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд на капитан Жулиета Танева разглежда актуалността на проблема през призмата на приложението на психологически подход към превенцията на рисковото поведение във формированията от ВВС, както и изграждане и поддържане на култура на безопасността на полетите. Авторката по прецизен начин прави паралел между дефинирането на изследваните конструкти „търсене на усещания“ и „импулсивност“ и тяхното измерване и взаимозависимост. Направен е задълбочен анализ на профилите на личности, склонни към рисково

поведение. Към всеки профил са набелязани и мерки за превантивна работа. Така, изследваният проблем се превръща в значим и неговото детайлно проучване отново показва, че носи ползи от приложен характер.

4. Познаване на проблема

Разглеждайки в дълбочина съдържанието на дисертационния труд, проличава ясно, че докторантката познава състоянието на разработвания проблем. Жулиета Танева е приложила методология и е изработила методика, адекватна на изследваната проблематика и на издигнатите хипотези. Използвани са съвкупност от подходи и аналитични инструменти за оценка, анализ и прогнозиране.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване позволява да се постигане поставената цел на дисертационния труд и да се получат адекватни отговори на зададените въпроси и задачи, релевантна е на обекта изследването и на издигнатите хипотези. Дизайна на изследването стъпва на анкетно проучване за диагностика на чертите на личността.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на капитан Жулиета Стефанова Танева е в обем от 163 страници, основен текст 140 страници, като съдържанието е структурирано в увод, три глави, изводи, препоръки, библиография и приложения. Библиографията съдържа 113 източника. Текстът на дисертацията съдържа 2 фигури, 41 таблици. Приложенията са пет. По резултатите от проучването са подготвени 4 публикации. По структура отговарят на изискванията и стандартите за академични публикации.

Формулирането на проблема, изготвяне на структура, литературно проучване по темата на дисертацията, систематизиране на подходящите изследвания по темата от последните години, адаптиране на метод, осъществяване на емпиричната част лежи в основата на научно-

изследователската работа. Научната продукция на докторантката се характеризира с аналитичност и прецизност. Резултатите от научното изследване са представени във висок стил и език.

В „Увода“ са представени основанията за разработването на дисертационния труд. Целта на научната разработка е логично формулирана и кореспондира с изградената изследователска теза като е подчинена на темата на дисертационния труд. Хипотезите на изследването са логични на тезата и теоретичните постановки, проверени са статистически с корелационен, регресионен анализ, направени са заключения по хипотезите за наличие на медиаторен ефект при изследваните конструкти.

Основните задачи, които се решават, за да се изпълни поставената цел ясно и точно се свързват със съдържателната структура на дисертацията като ударение се поставя на ефикасността на комуникацията в при интегриране в общността, в груповата и организационна среда. Прогнозите на авторката за бъдещи проучвания допускат рисковото поведение да включва изследвания на организационната, семейната, референтната среда и взаимодействието на личността с тях.

Първа глава надхвърля традиционните гледни точки и дефиниции. Параграфите са логически построени, което позволява да се разгърне същността на разисквания проблем.

В края на всяка една от главите са формулирани обобщения и заключения.

Втора глава е посветена на методологията и методиката на емпиричното изследване.

Така, за събиране на необходимата информация са приложени конкретни въпросници, два от които адаптирани за български условия, въз основа на които е направен дълбочинен анализ.

В трета глава са представени резултатите от проведеното изследване, като са анализирани взаимовръзките и влиянията на измерваните променливи, направен е сравнителен анализ на данните. Следват заключения и препоръки.

Получените резултати са интерпретирани от гледна точка на степента, в която потвърждават хипотезите. Въз основа на това са изведени изводи и са предложени възможности за практически приложения на резултатите от дисертационното изследване.

Характерно за представения труд е широкото използване на нормативни източници за потвърждаване или опровергаване на издигнатите хипотези.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите могат най-общо да бъдат характеризирани като:

- разкриване и доказване на нови съществени и характеристики на актуални и значими за военната психология и управленската практика страни;
- формулиране на нови идеи и подходи;
- получаване на нови знания по третираните научни проблеми.

Научните приноси са в професионалното направление „Психология”. Те са получени в резултат от обобщаване на проведените от капитан Жулиета Танева изследвания и могат да се открият в представените научни публикации.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Статиите са публикувани в реферирани научни издания. Научната продукция на докторантката се характеризира с методологическа издръжаност и прецизност, и отговарят на изискванията и стандартите за академични научни публикации.

9. Лично участие на докторанта(ката)

Проведеното дисертационно изследване, формулираните приноси и получени резултати са заслуга на докторантката и на академичната симбиоза с нейната научна ръководителка доц. д-р Карева.

10. Автореферат

Представеният автореферат съответства на изискванията и отразява основните тези, направените изводи и научните постижения в дисертационния труд.

11. Критични забележки и препоръки

Нямам съществени бележки по отношение на научната и публикационната дейност, както и към заявените приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение смятам, че дисертационния труд на капитан Жулиета Танева е изследване в значима и актуална област на психологичното и междудисциплинното познание. Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от дисертационния труд, автореферата, постигнатите резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ НА капитан Жулиета Танева в 3.2. в област на висше образование 3. СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ И ПРАВНИ НАУКИ, професионално направление 3.2. ПСИХОЛОГИЯ, докторска програма ВОЕННА ПСИХОЛОГИЯ.

02.08. 2023 г.

Рецензент:

(подпис)

Проф. д.пс.н. Майяна Митевска

РЕЦЕНЗИЯ

by Mayiana Milcheva Mitevaska, D.Sc , professor in professional field 3.2.

Psychology

Plovdiv University "Paisii Hilendarski"

Department of Psychology

of the dissertation for the degree of "Doctor of Psychology"

In the field of higher education 3. Social, economic and legal sciences,

professional field 3.2. Psychology,

Doctoral Programme in Military Psychology

on the topic of

**"A PSYCHOLOGICAL APPROACH TO THE PREVENTION OF RISKY
BEHAVIOR IN THE AIR FORCE"**

Doctoral student: Captain Julieta Stefanova Taneva

SCIENTIFIC SUPERVISOR: ASSOCIATE PROFESSOR RUMIANA ILIEVA
KAREVA, PHD

Prepared by: prof. Mayiana Mitevaska, D.Sc

By Order of the Head of the Military Academy "G. S. Rakovski" Major general Todor Dochev, I have been appointed as a member of the scientific jury for public defense of the educational and scientific degree "Doctor of Psychology" in the field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.2. Psychology, doctoral programme "Military Psychology".

1. General description of the submitted materials

The dissertation is authored by Julieta Stefanova Taneva - a PhD student in the independent form of study at the "Department of Psychology" with scientific supervisor Assoc. Professor. Rumiana Kareva, PhD. She is a graduate of the Military Academy "G. S. Rakovski".

The set of materials presented by Julieta Stefanova Taneva includes the required documents.

The PhD student has attached 5 publications.

2. Summarized biographical data about the PhD student

Julieta Taneva has many years of experience as a psychologist in the Bulgarian Air Force. She applies the acquired knowledge and skills in her expert activity first as a psychologist in the Aviation and General Psychology Department and later in the Air Force Command, Force Protection Sector, in the Operations Department.

The doctoral student's interest in the study and prevention of risky behavior evolved into the development of a dissertation on "A Psychological Approach to Risk Behavior Prevention in the Air Force," relevant to her interests.

3. Relevance of the topic and appropriateness of the aims and objectives

The dissertation work of Captain Julieta Taneva examines the relevance of the problem through the prism of the application of psychological approach to prevent risky behavior in Air Force formations, as well as building and maintaining a culture of flight safety. The author in a precise way draws a parallel between the definition of the researched constructs "sensation seeking" and "impulsivity" as well as their measurement and interdependence. An in-depth analysis of the individual profiles of individuals prone to risk-taking behavior is made. Measures for preventative work are identified with each

profile. Thus, the research problem becomes significant and its detailed study again shows that it has benefits of applicative nature.

4. Knowledge of the problem

Having looked in-depth at the content of the dissertation, it is clear that the doctoral candidate knows the state of the developed problem. Julieta Taneva has applied methodology and has developed a method adequate to the studied problem and the hypotheses. A range of approaches and analytical tools have been used for assessment, analysis and forecasting.

5. Research methodology

The chosen research methodology enables to achieve the set goal of the dissertation and to obtain adequate answers to the set questions and tasks, it is relevant to the object of study and to the hypotheses put forward. The research design is based on a survey to diagnose personality traits.

6. Description and evaluation of the thesis

The dissertation of Captain Julieta Stefanova Taneva is 163 pages long, the main text is 140 pages, the content is structured in an introduction, three chapters, conclusions, recommendations, bibliography and annexes. The bibliography contains 113 sources. The dissertation text contains 2 figures, 41 tables. There are five addendums. Four publications have been prepared on the results of the study. In terms of structure they meet the requirements and standards for academic publications.

Forming the problem, developing a structure, conducting a literature search on the topic of the dissertation, systematizing the relevant research on the topic in recent years, adapting a method, and carrying out the empirical part form the basis of the research work. The scientific production of the PhD student is marked by analytical accuracy and precision. The research results are presented in high style and language.

The "**Introduction**" presents the reasons for the development of the dissertation. The aim of the scientific study is logically formulated and corresponds to the research thesis, being subordinated to the topic of the dissertation. The research hypotheses are logical to the thesis and theoretical propositions, they are statistically verified by correlation, regression analysis, conclusions are drawn on the hypotheses of the presence of mediator effect in the constructs under study.

The main tasks to be addressed in order to fulfill the stated aim clearly and precisely relate to the substantive structure of the thesis as the focus is on the efficacy of communication in integrating into community, group and organizational settings. The author's projections for future research assume that risk behavior will include studies of organizational, family, and referent environments and the individual's interaction with them.

Chapter One goes beyond traditional perspectives and definitions. The paragraphs are logically structured, which allows to unfold the essence of the problem discussed.

Summaries and conclusions are formulated at the end of each chapter.

Chapter Two is devoted to the methodology and methods of the empirical study.

Thus, specific questionnaires, two of them adapted to Bulgarian conditions, are applied to collect the necessary information, on the basis of which an in-depth analysis is made.

Chapter three presents the results of the study, observing the relationships and influences of the measured variables and a comparative analysis of the data. Conclusions and recommendations follow.

The results are interpreted in terms of the extent to which they confirm the hypotheses. Based on this, deductions are drawn and possibilities for practical applications of the dissertation research results are suggested.

Typical of the work presented is the extensive use of normative sources to confirm or refute the hypotheses advanced.

7. Contributions and Significance of the Development for Science and Practice

The contributions can be broadly described as:

- Discovering and proving new essential and features of relevant and significant aspects for military psychology and management practice;
- making new ideas and approaches;
- gaining new knowledge on addressed scientific problems.

The scientific contributions are in the professional field of "Psychology". They are obtained as a result of summarizing the research conducted by Captain Julieta Taneva and can be found in the presented scientific publications.

8. Assessment of publications on the thesis

The articles were published in refereed scientific journals. The research output of the PhD student is distinguished by methodological soundness and precision, and meets the requirements and standards for academic scientific publications.

9. Doctoral student(s) personal participation

The conducted dissertation research, the formed achievements and the obtained results are the merit of the doctoral student and the academic symbiosis with her supervisor Assoc. Prof. Kareva, PhD.

10. Abstract

The submitted abstract complies with the requirements and reflects the main theses, conclusions and scientific achievements of the dissertation.

11. Critical remarks and recommendations

I have no significant comments on the scientific and publication activity, as well as on the stated contributions.

CONCLUSION

In conclusion, I believe that the dissertation of Captain Julieta Taneva is a research in a significant and up to date area of psychological and interdisciplinary knowledge. Due to the above, I give my positive assessment of the research presented by the dissertation, the abstract, the results and contributions, and I propose to the honorable scientific jury to award the degree of Doctor of Education and Science to Captain Julieta Taneva in 3.2. in the field of higher education 3. SOCIAL, ECONOMIC AND LEGAL SCIENCES, professional field 3.2. PSYCHOLOGY, Doctoral Programme in MILITARY PSYCHOLOGY

02.08. 2023

Reviewer:

(signature)

Prof. Mayiana Mitevaska, D.Sc.